

4. *Гаверловский А. В.* Имплементація норм міжнародного права. — К.: Вища школа. Главное издательство, 1980. — 320с.
5. *Гайдулін О.О.* Основні поняття загальної теорії права: Монографія. — К.: ППП, 2003. — 160 с. — (Серія «Доктрина права»).
6. *Дуташ Т.І.* Практика Європейського суду з прав людини: навчально-практичний посібник. — К.: Алерта, 2013. — 368 с.
7. *Общая теория прав человека / Под редакцией Е.А. Лукашевой.* — М., 1996. — С. 169–171.
8. *Тодика Ю.М.* Конституція і правова доктрина // Вісник Академії правових наук. — Харків: Право, 2000. — №1 (20). — С. 42—50.

Стаття надійшла до редакції 17.07.13.

О. В. Опанасенко,
аспірант
кафедри цивільного та трудового права
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ДО ПИТАННЯ ПРО ПІДГОТОВКУ ЮРИСТІВ У НЕПРОФІЛЬНИХ ВНЗ

Побудова правової держави та громадянського суспільства в Україні, що обов'язково супроводжуються фундаментальним оновленням законодавства, судовою реформою, посиленням захисту прав і свобод громадян, створенням ефективно діючої ринкової економіки змінили соціальну значимість юриста — фахівця в галузі права. Юридична професія в нашій державі стала однією з найзатребуваніших, як і у всьому цивілізованому світі [1, с. 45].

Разом з тим, розбудова української державності обумовлює актуальність питання належної професійної підготовки кадрових ресурсів — юристів, які знають правовий порядок держави та вміють застосовувати законодавство; які працюють на утвердження в суспільстві верховенства права, правової свідомості та правової культури громадян [2, с. 445].

Адже попит на юридичну освіту зумовив стрімке зростання мережі вищих навчальних закладів, які готують спеціалістів у галузі «Право». Нині їх вже багато більше за 100 (лише в Києві підготовкою юристів займається біля 50 закладів освіти), причому біля 2/3 з них — непрофільні вузи. Та незважаючи на щорічні значні обсяги випуску дипломованих правознавців, попит на юридичні спеці-

альності не спадає — він стабільно продовжує бути одним з найбільших. Фахівці говорять про настання дисбалансу між картоною затребуваності правників на ринку праці та обсягами випуску таких спеціалістів вищими навчальними закладами.

Зазначене стало підставою активної дискусії щодо доцільності підготовки юристів у непрофільних ВНЗ. Проблема має два боки: юристів готують багато, але погано. Причину цього, в основному, вбачають у тому, що на юридичні факультети в непрофільних вузах не вистачає ані кваліфікованих викладачів, ані матеріально-технічної бази. Низький рівень підготовки юристів за «принципом доміно» відчутно позначається на рівні законодавчої і правозастосовчої діяльності в країні.

У ситуації, що склалася, урядовці почали кампанію за скорочення кількості юридичних факультетів у непрофільних державних вузах, обґрунтовуючи це величезною кількістю безробітних юристів. Вищі навчальні заклади відстоюють свої позиції, зазначаючи про профільність і спеціалізацію підготовки, що робить юриста — випускника непрофільного вузу більш пристосованим до роботи в певній сфері суспільного виробництва: в економіці, в технічних галузях, в аграрній сфері, у галузі культури, спорту тощо. Представники класичної освіти, зі свого боку, зауважують про те, що гарний юрист може працювати у будь-якій сфері, оскільки навчальні плани спрямовані на міжгалузеве застосування.

Так чи інакше, але непрофільна освіта є явищем, характерним для сучасного розвитку вищої школи, і хоча воно має суперечливу специфіку в порівнянні з так званою класичною освітою, але протягом останніх десятиліть носить стійкий характер.

Висловлюючи власну позицію до питання щодо підготовки юристів у непрофільних вузах, зазначимо про таке.

Ми беззаперечно погоджуємося з тим, що ключовим фактором при визначенні перспективи юридичної освіти та необхідної кількості юристів є якість юридичної освіти. Існує пряма залежність між наявною у випускника освітою і його професійною компетентністю. Так само, не підлягає сумніву той факт, що нині велика кількість власників юридичних дипломів отримала формальне право працювати, не маючи на це необхідних підстав.

Але існує ще й зовсім інший аспект даної проблеми, а саме: висока вартість класичної юридичної освіти, яка по кишені далеко не кожній українській родині. Розвиваючи цю тему, можна зазначити, що не всі дипломовані правники займаються юридич-

ною діяльністю; якась частина студентів, особливо при заочній формі навчання, здобуває юридичну освіту винятково для задоволення власного потягу до юридичних знань, підвищення своєї правової культури. Забезпечення кожній людині активного віку можливості отримати вищу освіту хоча б на рівні бакалавра, є загальноосвітньою тенденцією, котра ґрунтується на тій думці, що освіта не буває зайвою.

У сучасному світі через засоби масової інформації та мережу Інтернет кожному абітурієнту є доступною інформація щодо попиту ринку праці на фахівців юридичних спеціальностей, рейтингу вищих навчальних закладів як за якістю юридичної освіти та затребуваністю роботодавцями, так і за ціною такої освіти. Вважаємо, що обираючи за таких умов юридичну освіту в непрофільному вузі, абітурієнт та його батьки свідомо розуміють її особливості:

— більшу доступність в отриманні в порівнянні з профільною внаслідок меншого конкурсу на юридичні спеціальності в непрофільних вузах, а також більш низькою вартістю навчання у разі вступу на комерційній основі;

— меншу затребуваність фахівців-непрофільників на ринку праці внаслідок сформованих уявлень роботодавців про нижчу якість даної освіти в порівнянні з отриманою в престижних вузах.

На наше переконання, проблема низької якості юридичної освіти полягає не стільки в наданні її непрофільними ВНЗ, скільки в іншому: купуванні знань, дипломів, випробувань при прийнятті на роботу тощо. Професор В. Навроцький, слушно, на наш погляд, констатує, що рівень юридичної освіти є низьким тому, що сучасна Україна приймає некваліфікованих фахівців, дозволяє купувати посади. На його погляд, в Україні немає суспільної потреби у кваліфікованих фахівцях з права, принаймні на державній службі. В умовах корупції кваліфіковані юристи не потрібні, скоріше, навпаки, є потреба у недовчених [3, с. 6].

Вища юридична освіта як певний рівень фахової освіти має розумітися як безперервний процес спеціалізованого теоретичного та практичного навчання, що здійснюється у вищих навчальних закладах, де зосереджено висококваліфікований науковий і науково-педагогічний персонал, забезпечується поєднання навчального процесу з науково-практичною діяльністю та готуються компетентні кадри у галузі права відповідно до стандартів вищої освіти [2, с. 445]. Разом з тим, незважаючи на багато розмов

про незадовільну юридичну підготовку у ВНЗ, у нашій державі до цього часу відсутній галузевий стандарт вищої освіти з підготовки фахівців напряму «право», отже, «сама розмова про її якість стає безпредметною», оскільки «немає іншого способу визначити якість будь-чого, в тому числі й набутих знань, як порівняти з еталоном» [3, с. 6].

Але держава має ряд установ, які мають здійснювати контроль за якістю вищої юридичної освіти в Україні (Науково-методична комісія з права Науково-методичної ради з питань освіти Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України, Державна інспекція навчальних закладів тощо) [2, с. 446]. Крім того, введені спеціальні кваліфікаційні іспити до претендентів на юридичні посади чи на право займатися відповідною діяльністю.

Кожний ліцензований вищий навчальний заклад має певний рівень акредитації, відповідно до якого повинен надавати студенту вищу юридичну освіту. Але отримана юридична освіта, як у профільному, так і в непрофільному юридичному вузі є лише базисом професійної компетенції, адже професійне становлення особистості юриста здійснюється протягом усього життя. Професійна компетентність правника є інтегративним особистісним утворенням теоретичних знань, практичних умінь, професійно значущих якостей [4, с. 128—129].

Зрозуміло, що одним із визначальних періодів професійного становлення юриста є період підготовки майбутнього фахівця у вищому навчальному закладі; з цих підстав для кожного абітурієнта має бути важливим отримати юридичну освіту у ВНЗ, який користується високою суспільною оцінкою: з одного боку це стимулює абітурієнта належним чином готуватися та приймати участь в конкурсі на бюджетні місця у таких вузах, з іншого — економічно обумовлює коштовність престижної освіти для тих, чий рівень знань є недостатнім для вступу «на бюджет». Але все це в жодному разі не дозволяє говорити про те, що юрист, який отримав вищу освіту в непрофільному вузі, не може стати відмінним фахівцем у галузі права, йому лише може знадобитися прикласти до цього більше зусиль, ніж вихованцям класичних університетів.

Описана вище проблема існує не лише в Україні, вона властива багатьом розвинутим країнам світу, в яких так само величезна кількість юридичних вузів не забезпечує необхідно високий стандарт підготовки спеціалістів у галузі права. В. Навроцький на-

зиває це загальносвітовою тенденцією, яка має спільні причини (збільшення потреби в юристах) та наслідки (зниження якості підготовки фахівців-правознавців) [3, с. 6]. Випускників юридичних вузів дуже багато, ринок юридичних послуг заповнений молодими спеціалістами, і в той же час правники говорять про нехватку дійсно професійних кадрів.

Ми вважаємо, що регулювання юридичної освіти має здійснюватися, перш за все, ринком праці, коли відбракування навчальних закладів відбувається природним шляхом. Але нині збільшення кількості юридичних ВНЗ не спричинило реальної конкуренції між ним, яка неминуче привела б до боротьби за абітурієнтів, а відтак і підвищення якості підготовки спеціалістів. Адже, з одного боку, кількість бажаючих здобути юридичний фах достатньо велика і переважна більшість освітніх закладів не мають проблем з набором за напрямом «право», а з іншого боку, ринок праці в Україні, як уже зазначалося, приймає неякісних фахівців. «Квінтесенцією проблеми неякісної юридичної освіти в Україні є, звісно ж, корупція у всіх її проявах» [3, с. 6].

Оскільки потреби сучасної держави і суспільства в цілому в кваліфікованих юридичних кадрах на сьогоднішній день не можуть бути задоволені, справжній фахівець без роботи не залишиться. Отже, існує об'єктивна потреба підвищувати якість вищої юридичної освіти як у профільних, так і в непрофільних ВНЗ. Адже від стану освітньої системи сьогодні фактично залежить побудова нашого суспільства в майбутньому.

Список використаних джерел

1. Скакун О. Ф. Юридична деонтологія : Підруч. для студ. вузів / О. Ф. Скакун. — Х. : Еспада, 2008. — 400 с.
2. Христинченко Н. П. Адміністративно-правові та організаційні застави підготовки юристів / Н. П. Христинченко // Форум права. — 2010. — № 3. — С. 445–451.
3. Навроцький В. Колізія. Держслужба не потребує кваліфікованих юристів / В. Навроцький // Дзеркало тижня. — 2011. — 17–23 вересня (№ 33) — С. 6.
4. Савищенко В. М. Етапи професійного становлення сучасного юриста // Держава і право : проблеми становлення і стратегія розвитку. — Суми, 2008. — Ч. 1. — С. 128–131.

Стаття надійшла до редакції 12.08.13.